

บทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์กิตติคุณ เต็มศักดิ์ กฤษณามร: เกี่ยวกับหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ

อาจารย์กรุณา นาผล

1. ท่านอาจารย์เต็มศักดิ์ได้รู้จักหรือได้ร่วมงานกับหม่อมหลวงบุญเหลือในด้านใดบ้าง และมีความประทับใจในตัวหม่อมหลวงบุญเหลืออย่างไรบ้างคะ

ผมไม่ใช่นักภาษาศาสตร์จึงรู้จักท่านอาจารย์หม่อมหลวงบุญเหลือไม่มากเท่าไรนัก แต่เมื่อสมัยเป็นเด็กเวลาว่างชอบอ่านหนังสือต่างๆ และในบรรดาหนังสือต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจาก สามก๊ก แล้วก็ยังมีเรื่องของ ‘ดอกไม้สด’ ที่ชอบมาก ต่อมาจึงได้ทราบว่าดอกไม้สดเป็นนามปากกาของหม่อมหลวงบุปผา ฤกษ์ชรา และหม่อมหลวงบุญเหลือ ฤกษ์ชรา เป็นน้องสาวของหม่อมหลวงบุปผา นอกจากนี้น้องสาวของผมเรียนหนังสือรุ่นเดียวกับคุณอรสา ฤกษ์ชรา และตัวผมเองมีเพื่อนที่โรงเรียนชิราวุธชื่อคุณสุกรี ฤกษ์ชรา จึงรู้สึกว่าได้รู้จักคนที่มาจากตระกูลวังบ้านหม้อมากสักหน่อยเพียงเท่านั้น

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2486 ผมเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เรียนบัญชี อาจารย์ที่สอนจึงเป็นอาจารย์ด้านคณิตศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ มีครั้งหนึ่งในชั่วโมงภาษาอังกฤษอาจารย์ประจำชั้นเชิญอาจารย์หม่อมหลวงบุญเหลือมาสอน ท่านสอนเรียงความเรื่อง “มะขาม” ผมนึกในใจว่าจะมีอะไรให้กล่าวถึงมะขามมากมายนัก แต่ท่านอาจารย์กลับสามารถเล่าเรื่องเกี่ยวกับมะขามได้จนหมดคาบ เวลาที่ดูจะไม่พอ อาจารย์เล่าถึงประโยชน์มากมาย ทั้งบรรยายรูปร่างลักษณะของมะขามเป็นภาษาอังกฤษ ผมประทับใจมาก และยังจำได้จนบัดนี้ว่าตนเองเคยเป็นลูกศิษย์หม่อมหลวงบุญเหลือหนึ่งชั่วโมงในวิชาภาษาอังกฤษ เรียนห้อง 229 ที่โรงเรียนเตรียมฯ

จนกระทั่งเมื่อผมก่อตั้งสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรณิณี สาคกริก ซึ่งรู้จักคุ้นเคยกับหม่อมหลวงบุญเหลือเป็นอย่างดี ได้แนะนำผมให้เชิญ

หม่อมหลวงบุญเหลือเป็นกรรมการประจำ ผมไปกราบเรียนเชิญท่าน ท่านก็รับด้วยความยินดี จึงมีโอกาสดังกล่าวอีกครึ่ง ส่วนนายแพทย์ชม เทพยสุวรรณ สามีมของหม่อมหลวงบุญเหลือ ผมรู้จักท่านเมื่อสมัยเรียนที่อังกฤษประมาณปี พ.ศ. 2495-2497 จึงได้คุ้นเคยกันมากกว่าหม่อมหลวงบุญเหลือเสียอีก โดยสรุปคือ ผมได้รู้จักท่านในฐานะที่เป็นครูของผมและได้มาร่วมงานกันอีกครั้งที่สถาบันภาษา

สิ่งที่ผมประทับใจในตัวท่านอาจารย์ คือ กิริยามารยาทและการใช้วาจา ท่านอาจารย์เกิดมาในตระกูลสูง และบำเพ็ญตนตามแบบฉบับของผู้ดี ใช้กิริยามารยาทและถ้อยคำที่ไม่หยาบคายประการที่สอง คือ อาจารย์เป็นผู้ที่รู้จักจริง เท่าที่ผมได้สัมผัสคือด้านภาษาอังกฤษ ดังที่กล่าวถึงความประทับใจไปแล้วข้างต้น นอกจากนี้ ท่านยังอุทิศตนให้กับงาน เมื่อตอนที่ท่านมาช่วยงานที่สถาบันภาษานั้น หลังท่านไม่ค่อยดีแล้ว เวลามาทำงานต้องมีอุปกรณ์ มีหมอนมาหนุน แต่ท่านก็ไม่ได้บ่นวាយอยู่กับอุปกรณ์เลย อาจเรียกได้ว่าท่านทำงานโดยไม่หวังสุขภาพของตนก็เป็นได้ในการทำงาน ท่านไม่หยุดยั้งที่จะให้ความเห็นในสิ่งที่ควรจะเป็นอยู่ตลอดเวลา และสิ่งที่ท่านพูดก็สนับสนุนแนวคิดของผมในการบริหาร เราจึงร่วมงานกันได้เป็นอย่างดี อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ อาจารย์ท่านเป็นคนที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกศิษย์มาก จึงมีคณะลูกศิษย์และบริวารมากมายที่ยังเคารพนับถือ และติดตามงานของท่านอยู่ จึงได้มีการจัดตั้งกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือขึ้นมาตั้งในปัจจุบัน เงินตั้งต้นมีเพียงไม่กี่บาท แต่ลูกศิษย์และบริวารต่างช่วยกันอุปถัมภ์จนตอนนี้กองทุนมีเงินมากกว่า 2 ล้านบาทแล้ว

2. ท่านอาจารย์เต็มศักดิ์มีมองบทบาทของภาษาไทยในประชาคมอาเซียนอย่างไรคะ และท่านมีความเห็นว่าเราควร

มีการเตรียมความพร้อมเด็กไทยในยุคนี้อย่างไรในด้านการเรียนภาษาอังกฤษที่จะมีอิทธิพลอย่างมากในอนาคต

ภาษาเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกัน คนไทยเรามีบุญที่พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น เราจึงมีอักษรเป็นของตนเอง ทั้ง ๆ ที่เพื่อนบ้านเราต้องยืมตัวอักษรจากภาษาอื่นมาทั้งสิ้น เช่น ภาษา Bahasa Indonesian ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษเป็นต้น แต่ในโลกปัจจุบัน ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษาสื่อกลางที่ใช้กันทั่วไป ซึ่งได้รับอิทธิพลมาตั้งแต่สมัยที่อังกฤษชนะสงครามโลก ภาษาอื่น ๆ ที่เคยมีความสำคัญระดับนานาชาติ เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษารัสเซีย ก็ลดความสำคัญลงเป็นลำดับ สำหรับประเทศไทยเรา รายได้ 70% มาจากการส่งออก เราจึงต้องมีการติดต่อกับต่างประเทศเป็นอย่างมาก ภาษาอังกฤษสำหรับคนไทยจึงถือว่าเป็น first foreign language เลยทีเดียว คนไทยควรต้องพยายามเข้าใจภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น ทั้งด้านธุรกิจและวัฒนธรรม ผมมักจะบอกลูกศิษย์อยู่เสมอว่า ต้องขยัน การติดต่อสื่อสารแบบมีล่ามแปลนั้นเรายังมีเวลาคิดก่อนตอบได้ แต่หากต้องคุยด้วยตนเองเราก็ต้องสามารถสื่อสารได้อย่างทันท่วงที ต้องเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอ

3. กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือมีจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้างที่ผ่านมามีกิจกรรมการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์อย่างไร และในความเห็นของท่านอาจารย์ ควรมีการปรับปรุงรูปแบบหรือบทบาทของกองทุนให้เข้ากับยุคสมัย หรือไม่ อย่างไร

กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือนั้นเริ่มก่อตั้งโดยกลุ่มลูกศิษย์ของท่าน โดยมีเงินทุนตั้งต้นจากท่านนายแพทย์ชม เทพยสุวรรณ ให้มาส่วนหนึ่ง และบรรดาลูกศิษย์ช่วยกันหาเพิ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ในการพยายามสืบสานความตั้งใจหรือปณิธานของหม่อมหลวงบุญเหลือ ทั้งในด้านวัฒนธรรมไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย สิ่งที่เราทำเป็นประจำคือ ช่วยอุดหนุนวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่ปัจจุบันเป็นหน่วยงานของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาศิลปการที่เรียนดี สอบวิชาภาษาไทยได้เป็นอันดับหนึ่ง ทั้งนี้เพราะท่านอาจารย์เป็นผู้ก่อตั้งคณะอักษรศาสตร์ที่นั่น นอกจากนี้ อาจารย์ยังเป็นผู้มี critical thinking กองทุนนี้จึงให้รางวัลประจำปีแก่บทวิจารณ์วรรณกรรมในหนังสือพิมพ์ แต่ปัจจุบันมีน้อยจึงสลับเป็นบทวิจารณ์หนังสือและเนื่องจากอยากให้รางวัลนี้เป็นมาตรฐานที่สามารถยกระดับนักเขียนได้ จึงต้องพิจารณากันอย่างละเอียดสักหน่อย ดังเช่นปีนี้ที่ไม่มีผู้ใดได้รางวัลเพราะคุณภาพงานยังไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด

นอกจากนี้ สมาชิกในกองทุนจะมีการพบปะสังสรรค์กันทุกปีในช่วงเดือนมกราคม เนื่องจากหม่อมหลวงบุญเหลือชอบจัดงาน garden party เราจึงยังจัดต่อมาจนถึงปัจจุบัน เป็นงานเลี้ยงน้ำชาในสวน จัดการแสดงโขน ละคร โดยสถานที่จัดคือ เรือนไทยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้เอง ข้อดีคือ ได้บรรยากาศสวน แต่ต้องดูเวลาจัดงานดี ๆ เพราะถ้าจัดเร็วเกินไปก็ร้อน จัดช้าเกินไปก็มืด มีขุมมาก ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นจัดงานในร่ม สาเหตุที่จัดเดือนมกราคม เนื่องจากหม่อมหลวงบุญเหลือ หรือคนสมัยก่อนโดยทั่วไป จะไม่ฉลองวันเกิดตนเองในเดือนที่มีวันเกิดของเจ้านายชั้นสูง จริง ๆ แล้วหม่อมหลวงบุญเหลือเกิดเดือนธันวาคม แต่ท่านคิดวางแผนเฉลิมฉลองของในหลวงต้องดำเนินไปตลอดทั้งเดือน ท่านจึงไม่ฉลองในเดือนธันวาคม เลื่อนเป็นเดือนมกราคมแทน และด้วยสาเหตุนี้ ทำให้เราทำเรื่องฉลองวาระชาติกาลของหม่อมหลวงบุญเหลือในปีนี้ ซึ่งถ้านับตามเดือนเกิดของท่านจริง ๆ จะครบเมื่อปีที่แล้ว แต่ด้วยวิสัยนี้จึงเป็นปีนี้ และผลจากน้ำท่วมเราจึงจำเป็นต้องเลื่อนไปเป็นวันที่ 11 มีนาคม 2555 และจะมีวิทยากรที่เป็นศิษย์ทางวรรณคดีวิจารณ์ของท่าน อาทิ ศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระมาร่วมงานด้วย

การจัด Garden party ไม่ใช่เป็นการหาทุนแต่เป็นเพียงการพบปะสังสรรค์กันระหว่างสมาชิก แต่ตามปกติเวลาจัดงานก็มีคนบริจาคเงินให้อยู่แล้ว จึงมีรายรับพอดีกับรายจ่าย หากมีการให้เงินรางวัลก็ขอทุนเพิ่มเป็นครั้งคราวไป เคยจัดงานหาทุนเหมือนกัน ถึงแม้จะได้เงินมาก แต่เหนื่อยและไม่รู้จะเอาเงินไปทำอะไร จึงเลิกไป

ด้านการเปลี่ยนแปลงของกองทุน จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็สุดแล้วแต่คณะกรรมการ แต่โดยส่วนตัว ไม่รู้จะปรับอย่างไร เพราะคิดว่าเราก็ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ดีแล้ว ปณิธานก็ยังไม่เหมือนเดิม สิ่งทีถกถามกรรมการอยู่เสมอมีเพียงอย่างเดียวคือ เราจะมียุทธวิธีอย่างไรที่จะทำให้คนรู้จักหม่อมหลวงบุญเหลือมากขึ้น ก็มีโอกาสเผยแพร่ ให้ความรู้ในงานต่าง ๆ บ้าง เช่น จากงานเสนาหลักของแผ่นดิน มีการจัดกิจกรรมศึกษาศิลปะวัฒนธรรม พาไปชมสถานที่ วังเก่า ๆ มีการเกณฑ์นักเรียนและนิสิต นักศึกษา เพื่อที่จะได้รู้จักหม่อมหลวงบุญเหลือมากขึ้นด้วย

ในปีเฉลิมฉลอง 100 ปีชาติกาลนี้ มีหลายสถาบันร่วมจัดกิจกรรมด้วย เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการทำวารสารฉบับพิเศษ การแข่งขันทางวิชาการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่จะจัดละคร ทั้งสมาคมภาษาและหนังสือก็มาร่วมด้วย จึงนับได้ว่าการจัด เฉลิมฉลองวาระครบรอบ 100 ปีชาตกาลหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ เป็นโอกาสที่คนรุ่นหลังจะได้เรียนรู้เรื่องราวของท่าน

ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในด้านการศึกษาทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษตลอดจนด้านศิลปวัฒนธรรมของไทย เพื่อเป็น ประโยชน์ต่ออนุชนในยุคสมัยที่ประเทศไทยจะได้มีการแลกเปลี่ยน เป็นประชาคมอาเซียนต่อไป

อาจารย์กรุณา นาวล

เป็นอาจารย์ประจำสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในกลุ่มการสอนภาษาอังกฤษสำหรับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ปริญญาโทด้าน Teaching English as a Foreign Language (TEFL) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สนใจงานวิจัย ด้าน action research การสอนทักษะการฟังและการพูด และ Corpus Linguistics